

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Hirvelä, Tuija

Title: Yleisten kielitutkintojen osallistujien monet kasvot

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja 2023

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Hirvelä, T. (2023). Yleisten kielitutkintojen osallistujien monet kasvot. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 14(2). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2023/yleisten-kielitutkintojen-osallistujien-monet-kasvot>

Kieliverkosto (<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

Yleisten kielitutkintojen osallistujien monet kasvot

Yleisten kielitutkintojen (Yki) suomen kielen keskitason tutkinnossa kävi keskimäärin 7000 osallistujaa vuosittain vuosina 2012–2021. Artikkelissa kuvataan Yki-tutkinnon osallistujien pitkittäisaineistoon (n=68 460) perustuvia taustatietoja (sukupuoli, ikä, koulutustaso, ensikieli, sosioekonominen asema ja kansalaisuus). Lisäksi tarkastellaan tutkintotodistuksen käyttötarkoitusta. Aluksi esitellään yleisellä tasolla tyypillinen suomen keskitason tutkinnon osallistujaprofiili. Koska ensikieli ja kansalaisuus nivoutuvat yhteen useimmiten, Ykin suurimmat ensikieliryhmät, venäjänkieliset ja arabiankieliset, esitellään tarkemmin ennen kansalaisuusryhmien kokonaisuutta. Vertailu näyttää, että osallistujien kansalaisuuksien kirjo on osittain samankaltainen ja -laajuinen Tilastokeskuksen raportoiman maahan muuttaneiden määrän kanssa. Lopuksi pohditaan Ykin roolia suhteessa kansalaisuuden hakemisen aktiivisuuteen eri kansalaisuusryhmien välillä.

Julkaistu: 22. maaliskuuta 2023 | Kirjoittanut: Tuija Hirvelä

Yleiset kielitutkinnot (Yki) on kansallinen kielitutkintojärjestelmä, jossa aikuiset voivat kieliopinnoistaan riippumatta testata kielitaitonsa puhumisessa, kirjoittamisessa ja tekstin- ja puheen ymmärtämisessä yhdeksässä eri kielessä kolmella eri tutkintotasolla (perus-, keski- ja ylin taso). Kielitutkintojärjestelmän hallinnoimisesta ja kehittämisestä vastaa Opetushallitus yhdessä Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen kanssa. Ykin suoritukset arvioidaan taitotasolle 1–6, jotka vastaavat Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoa A1–C2. Tutkintotodistusta voi käyttää työnhakuun, opiskelupaikan tai kansalaisuuden hakuun. Ykin suomen keskitason tutkintoa suoritetaan erityisen paljon, koska tutkintotodistuksella voi osoittaa kansalaisuuteen vaadittavan kielitaidon (taitotaso vähintään B1).

Tässä artikkelissa tarkastelen yleisesti, keitä ovat suomen kielen keskitason tutkintoon osallistuvat maahanmuuttajat ja miten Ykin suurimmat kansalaisuusryhmät vastaavat Tilastokeskuksen raportoituja kansalaisuusryhmiä maahanmuuttotilastoissa. Lopuksi pohdin,

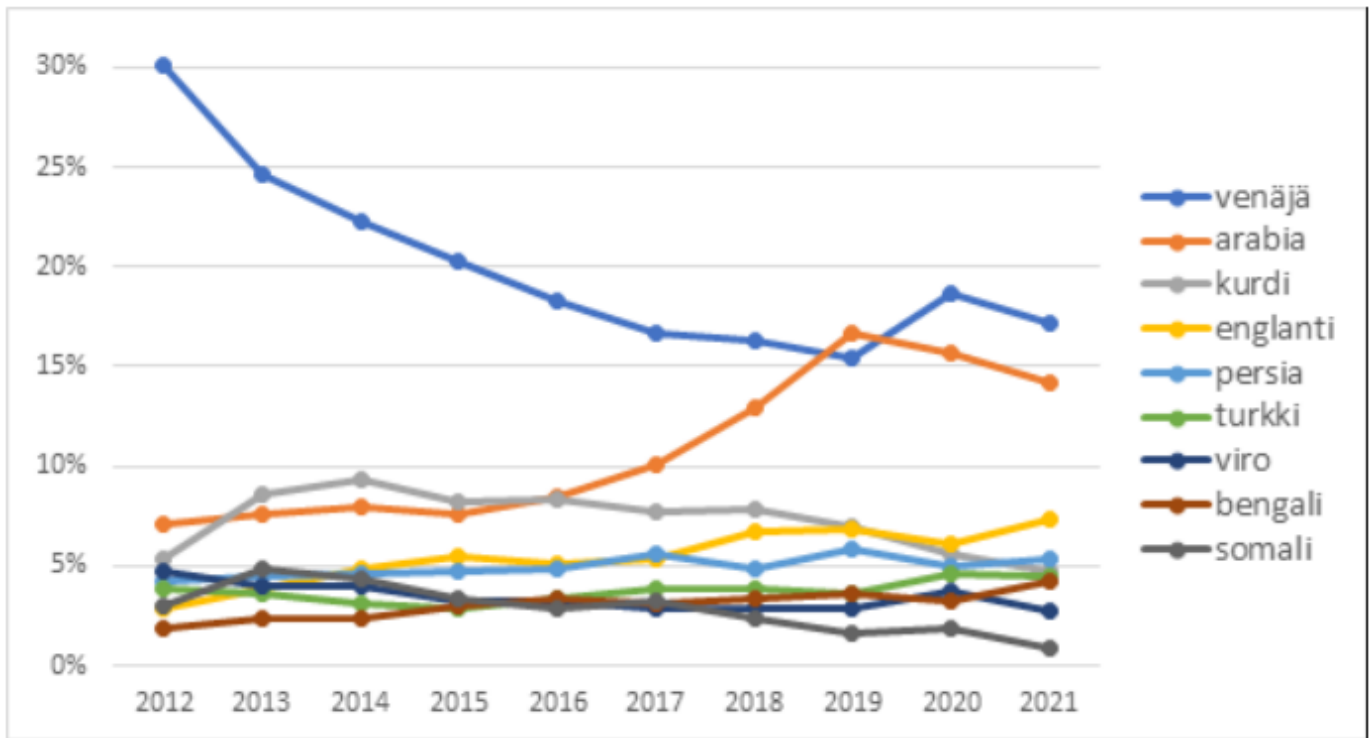
kuinka tarpeellinen kielitutkinto on eri kansalaisuusryhmille. Tämä katsaus perustuu Suomen Akatemian Rikkinäistä suomea -hankkeeseen (<https://www.jyu.fi/hyt/fi/laitokset/solki/broken-finnish>), jossa tutkitaan viiden ensikieliryhmän (arabia, suomenruotsi, thai, venäjä, viro) puheen aksentin vaikutusta suullisen kielitaidon arviointiin ja sitä, miten tutkintoon osallistuvien tausta vaikuttaa arvioijien käsityksiin oppijan kielitaidosta.

Artikkelin aineistona on suomen kielen keskitason osallistujien tutkintotuloksista ja taustatiedoista koostettu pitkittäisaineisto (n=68 460) vuosilta 2012–2021. Osallistujista kerätään taustatietoja ilmoittautumisvaiheessa sekä erillisellä taustatietokyselyllä.

Ilmoittautumisen yhteydessä rekisteröidään kaikilta tutkintoon osallistujilta pakollisena tietona sukupuoli, ikä ja kansalaisuus. Ennen tutkintopäivää tutkintoon osallistuvalla lähetetään täytettäväksi vapaaehtoinen taustatietokysely, jossa kysytään perustietoja osallistujasta (mm. koulutustaso, ensikieli ja sosioekonominen asema) ja tutkintotodistuksen käyttötarkoituksesta. Lisäksi kysytään kielen opiskelusta ja kielenkäyttötilanteista, mutta nämä sivuutetaan tässä artikkelissa. Suorittajien taustatietojen vaikutusta Yki-tutkinnossa menestymiseen on tutkittu (Ahola & Hirvelä; 2016, Honko, Ahola & Hirvelä, 2021).

Taustatietokyselyyn (n=45 087) vastasi 66 % kaikista suomen kielen keskitason osallistujista vuosina 2012–2021. Tyypillinen suomen kielen keskitason tutkintoon osallistuva oli työssäkäyvä (39 %) nainen (50 %), iältään 30–39-vuotias (45 %) ja yliopiston käynyt (37 %). Osallistujat olivat ylipäätään nuoria: alle 30–vuotiaita oli lähes 28 %. Osallistujista 43 % oli peruskoulun tai keskiasteen koulutuksen käyneitä. Osallistujilta kysyttiin myös, mitä he tekevät tällä hetkellä. Lähes puolet (45 %) osallistujista oli työelämässä joko työssä tai yrittäjinä, kun taas opiskelijoita oli 29 % ja työttömiä 19 %. Suomen kansalaisuuden hakeminen oli selkeä tavoite osallistujalle, koska taustakyselyyn vastanneista noin 80 % aikoi hakea Suomen kansalaisuutta.

Ykissä ensikielien kirjo on laaja. Pitkittäisaineiston taustatietokyselyssä esiintyi 82 ensikieltä. Koko tarkastelujaksolla selkeästi suurin ensikieliryhmä oli venäjä (20 %) ja toiseksi suurin arabia (10 %). Näiden jälkeen suurimpia ensikieliä ovat kurdi, englantia, persia, turkki, viro, bengali ja somali, joiden esiintyvyyssprosentti vaihteli välillä 3–8 %. Kuviossa 1 on esitetty näiden ensikielien esiintyvyyssprosentit eri vuosina. Aikasarjasta voidaan havaita, että etenkin venäjää puhuvien määrä on vähentynyt ajanjaksolla 2012–2021. Sen sijaan arabiaa puhuvien määrä on kasvanut. Muiden ensikielien kohdalla vuosittaiset prosentit ovat niin pieniä, että todelliset vaihtelut suuntaan tai toiseen voivat selittyä satunnaisvaihtelulla.

Kuvio 1. Yleisten kielitutkintojen yhdeksän suurimman ensikielen esiintyvyydet vuosina 2012–2021.

Ykin suurin ensikieliryhmä (n=9 869) oli venäjänkieliset. Taustakyselyyn vastanneet venäjänkieliset olivat naisia (68 %) ja 30–39-vuotiaita (38 %). Venäjänkielisessä ensikieliryhmässä oli enemmän naisia ja vanhempia osallistujia koko taustakyselyaineistoon verrattuna. Venäjänkieliset olivat lähtöisin pääasiassa (92 %) kolmesta maasta: Venäjältä, Virossa tai Ukrainasta. He olivat tavallisesti korkeasti koulutettuja, sillä 47 % osallistujista ilmoitti saaneensa korkea-asteen koulutuksen. Peruskoulun ja keskiasteen käyneitä oli yksi kolmesta osallistujasta. Tutkintoon osallistumisen aikaan lähes puolet osallistujista oli työelämässä tai yrittäjänä (42 %). Työttömänä heistä oli lähes neljäsosa (24 %), joka on hieman suurempi osuus kuin koko kyselyyn vastanneista. Opiskelijoita venäjänkielisistä oli 29 %. Venäjänkieliset osallistajat (79 %) ilmoittivat tekevänsä tutkinnon pääasiassa hakeakseen Suomen kansalaisuutta. Osallistajat ilmoittivat tarvitsevänsä tutkintotodistusta myös työ- (36 %) tai opiskelupaikan (28 %) hakuun hieman koko aineistoa useammin.

Toiseksi suurin ensikieliryhmä oli arabiankieliset (n=4 272). He olivat tyypillisesti 30–39-vuotiaita (45 %) miehiä (68 %). Arabiaa puhutaan useassa eri maassa Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa, joista lähdettiin pakolaisena Arabikevään ja Syyrian sodan seurauksena Suomea kohti. Arabiankielisistä tutkintoon osallistuvista 76 % oli lähtöisin seuraavista maista: Irak, Syyria, Marokko ja Egypti. Arabiankielisten koulutustaso oli alhaisempi kuin venäjänkielisillä. Peruskoulun ja keskiasteen koulutuksen oli saanut 58 % osallistujista. Se on yli 10 % enemmän kuin koko aineistossa. Kieliryhmässä oli kuitenkin myös korkeasti koulutettuja, koska 30 % osallistujista oli saanut korkea-asteen koulutuksen. Monet heistä osallistuivat kotoutumiskoulutukseen tutkintoon osallistumisen aikaan, mikä kuvastaa heidän

sosioekonomista asemaansa joko opiskelijana (40 %) tai työttömänä (22 %). Pakolaistaustaisina valtaosa heistä haluaa jäädä Suomeen, minkä vuoksi jopa 86 % arabiankielisistä ilmoitti hakevansa kansalaisuutta. Osallistujat ilmoittivat tarvitsevansa tutkintotodistusta myös työn (31 %) tai ja opiskelupaikan (28 %) hakuun hieman koko aineistoa enemmän.

Kansalaisuusryhmät tulevat viiveellä Ykiin

Ilmoittautumisvaiheessa eri maiden kansalaisuuksia kirjattiin yhteensä 183. Vuosina 2012–2021 suurin kansalaisuusryhmä oli venäläiset (17 %) ja sen jälkeen irakilaiset (10 %). Muita suurimpia kansalaisuusryhmiä olivat Viron, Turkin, Iranin, Pakistanin, Nigerian, Somalian, Afganistanin, Bangladeshin, Intian ja Suomen kansalaiset suurimmasta pienimpään 3–5 % osuuksilla.

Vuosina 2012–2021 venäläisten osallistujamäärä laski, kun taas Turkista, Iranista, Pakistanista, Bangladeshista ja Intiasta on tullut enemmän osallistujia viime vuosina verrattuna tarkastelujakson alkuun. Viron, Afganistanin ja Suomen kansalaisia on puolestaan osallistunut tutkintoon tasaiseen tahtiin tarkastelujakson aikana. Osallistujien aiempien kotimaiden vaikea yhteiskunnallinen tilanne – taloudellinen ja poliittinen epävakaus – näkyi suurempina osallistujamäärinä eri vuosina: irakilaisilla vuonna 2018, nigerialaisilla vuosina 2015–2016 ja somalialaisilla vuosina 2013–2014.

Tilastokeskus raportoi vuotuisesti vieraskielisten ja maahanmuuttajien profileista. Kun verrataan Ykin suurimpia kansalaisuusryhmiä Tilastokeskuksen vastaavaan kansalaisuusryhmien suuruusjärjestykseen vuonna 2021, havaitaan kolmen suurimman kansalaisuusryhmän olevan samat järjestyksestä huolimatta (Taulukko 1). Muut Tilastokeskuksen kansalaisuudet ovat myös tuttuja kansalaisuuksia Ykin osallistujajoukossa, mutta näiden kansalaisuusryhmien esiintyvyydet ovat joko pieniä tai osallistujien kielitaidon oppiminen on vielä kesken kansalaisuuden kielitaitovaatimuksen suhteen. Ykin esiintymisprosentteihin vaikuttaa myös jonkun verran se, miten usein osallistujat tulevat suomen kielen keskitason tutkintoon, sillä osallistujan jokainen osallistuminen rekisteröidään uudeksi osallistumiseksi.

Taulukko 1. Yleisten kielitutkintoihin osallistujien ja Tilastokeskuksen suurimmat kansalaisuusryhmät vuonna 2021.

Yleiset kielitutkinnot	Tilastokeskus
Venäjä	Viro
Irak	Venäjä
Viro	Irak
Turkki	Kiina
Iran	Intia
Pakistan	Thaimaa
Nigeria	Ruotsi
Somalia	Afganistan
Afganistan	Vietnam
Bangladesh	Syyria
Intia	Ukraina
Suomi	Somalia

Viron ja Ruotsin kansalaiset eivät hae niin usein kansalaisuutta kuin muiden maiden kansalaiset. Monilla virolaisilla on kotimaassa opittu suomen kielen taito tai he ymmärtävät lähikieltä riittävällä tasolla pystyäkseen työskentelemään suomen kielellä. Monet heistä eivät asu Suomessa, vaan pendelöivät kahden maan välillä. Tällöin Yki-tutkintoon osallistuminen ei ole välttämätöntä kansalaisuuden haun näkökulmasta. Samoin voidaan ajatella Ruotsista tulevien kohdalla; he pärjäävät hyvin ruotsin kielellä tietyillä alueilla Suomessa.

Suurimpien kansalaisuusryhmien, venäläisten ja irakilaisien, syyt osallistua kielitutkintoon liittyvät voimakkaasti kansalaisuuden hakemiseen. Venäläisten Suomeen muuttamisen ja kansalaisuuden hakemisen taustalla on tyypillisesti avioliitto tai työskentely (Sutela & Larja, 2015). Arabiankielisistä valtaosa on irakilaisia, jotka hakevat kansalaisuutta kotimaan olosuhteiden pakosta turvapaikanhakijoina.

Kiinasta ja Intiasta tulevat maahanmuuttajat ovat usein kansainvälisissä yrityksissä työskenteleviä asiantuntijoita, jotka pärjäävät työtehtävissään ja -organisaatiossaan hyvin englannin kielellä. Näiden kansalaisuuksien esiintymisprosentit Ykissä ovat noin 2 % tällä hetkellä. Intialaisten osuus on kasvussa, joten heidän kasvava määränsä voi näkyä viiveellä Ykin tilastoissa. Kiinalaisten määrä on pysynyt hyvin tasaisena pitkin tarkastelukautta.

Samaan tapaan kuin irakilaiset suurin osa Afganistanista, Vietnamista, Syyriasta ja Ukrainasta muuttaneista ovat sotaa tai muita olosuhteita paenneita pakolaisia, joilla ei ole työtä ja kielellisiä kontakteja Suomeen. Heille on luontevaa hakea myös Suomen kansalaisuutta kotoutumiskoulutuksen kautta rakentaakseen arkea uudessa maassa.

Kaiken kaikkiaan pitkittäisaineisto osoittaa, että Ykiä käytetään paljon high stakes -testinä kielitaidon osoittamiseen. High stakes -tyyppisillä kielitesteillä on yleensä merkittävä vaikutus tutkintoon osallistuvan elämälle (kansalaisuuden, työ- tai opiskelupaikan saaminen) (Extra, Van Avermaet & Spotti (toim.), 2009). Aineisto osoittaa myös sen, että yhteiskunnalliset muutokset ja konfliktit eri puolilla maailmaa vaikuttavat siihen, mitkä kansalaisuus- tai ensikieliryhmät

tarvitsevat kielitaidostaan todistuksen ja tulevat suorittamaan suomen keskitason tutkinnon. Paine saada käyttötarkoituksen edellyttämä todistus on yleensä niin kova, että suomen kielen tutkintoon osallistutaan liian aikaisin ja siihen osallistutaan siihen saakka, kun kansalaisuuteen vaadittava tutkintotodistus on hallussa.

Tuija Hirvelä on filosofian lisensiaatti Jyväskylän yliopistossa.

Lähteet

Ahola, S & Hirvelä, T. (2016). Mikä merkitys osallistujan taustatekijöillä on menestymiseen kielitestissä? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 7(4). <http://www.kieliverkosto.fi/article/mika-merkitys-osallistujan-taustatekijoilla-on-menestymiseen-kielitestissa/> (<http://www.kieliverkosto.fi/article/mika-merkitys-osallistujan-taustatekijoilla-on-menestymiseen-kielitestissa/>)

Extra, G., Van Avermaet, P., & Spotti, M. (toim.) (2009). *Advances in Sociolinguistics: Language Testing, Migration and Citizenship: Cross-National Perspectives on Integration Regimes*. London: Continuum.

Honko, M., Ahola, S. & Hirvelä, T. (2021). Vironkielisten osallistujien kielitaito Yleisten kielitutkintojen suomen kielen testissä. *Lähivördlusi. Lähivertailuja*, 31, 114–152. <https://doi.org/10.5128/lv31.04> (<https://doi.org/10.5128/lv31.04>)

Sutela, H. & Larja, L. (2015). Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi tutkimus 2014 [verkkajulkaisu]. 15.10.2015. Helsinki: Tilastokeskus. www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html (http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html)

Artikkeliin viittaaminen

Hirvelä, T. (2023). Yleisten kielitutkintojen osallistujien monet kasvot. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 14(2). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2023/yleisten-kielitutkintojen-osallistujien-monet-kasvot> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2023/yleisten-kielitutkintojen-osallistujien-monet-kasvot>)